

**СКАЛАТСЬКА МІСЬКА РАДА
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВОСЬМЕ СКЛИКАННЯ
СІМНАДЦЯТА СЕСІЯ
ДРУГЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ**

РІШЕННЯ

Від 02 вересня 2024 року

№ 2731

**Про затвердження порядку впровадження
Програми "Основи сім'ї" для закладів
загальної середньої освіти Скалатської
міської ради**

Керуючись Законами України "Про місцеве самоврядування в Україні", «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», з метою забезпечення особистісного розвитку школярів, формування у них життєвої, соціальної, громадянської компетентностей з питань шлюбу, сім'ї та відповідального батьківства, враховуючи висновок постійної комісії міської ради з питань соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, культури, молоді і спорту, міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити порядок впровадження програми "Основи сім'ї" для закладів загальної середньої освіти (10-11 класи), згідно з додатком ([додається](#)).
2. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію з питань соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, культури, молоді і спорту.

Міський голова

Петро САВОНЧАК

ПОРЯДОК
впровадження
Програми «Основи сім'ї»
для закладів загальної середньої та професійно-технічної освіти (10–11
класи)

1. Загальні положення

- 1.1. Цей Порядок визначає мету, завдання, порядок організації та етапи впровадження програми «Основи сім'ї» для закладів загальної середньої освіти (10-11 класи) Скалатської міської ради .
- 1.2. Цей Порядок розроблений у відповідь на актуальну потребу сучасної молоді людини до особистісного розвитку, формування життєвої, соціальної, громадянської компетентностей з питань шлюбу, сім'ї та батьківства.
- 1.3. Програма «Основи сім'ї» може реалізуватися як курс за вибором, факультатив у закладах загальної середньої освіти, в гуртковій роботі, за рахунок класних годин, годин психолога.
- 1.4. Загальний обсяг навчального часу становить 70 годин по 1 год. в тиждень (10 кл.-35 год.; 11 кл. – 35 год.). Кількість годин на вивчення кожної теми вчителі можуть визначати самостійно, враховуючи підготовленість класу та вікові особливості.
- 1.5. Відповідальний виконавець за впровадження програми в громаді – відділ освіти Скалатської міської ради.

2. Мета, завдання програми

- 2.1. Основною метою програми «Основи сім'ї» є особистісний розвиток учнів, формування в них життєвої, соціальної, громадянської компетентностей з питань шлюбу, сім'ї та батьківства; підвищення цінності любові як базового почуття, що сприяє розбудові гармонійних сімейних (чоловічо-жіночих і дитячо-батьківських) стосунків.
- 2.2. Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких завдань:
  - 2.2.1 Формування життєвих, соціальних, громадянських компетентностей учнів у їх ціннісному ставленні до шлюбу, подружнього життя, батьківства.
    - 2.2.1.1. Актуалізація потреби в самовдосконаленні й розвитку особистісних якостей, необхідних для майбутнього сімейного життя.
    - 2.2.1.2. Виховання соціально активної особистості, здатної шанобливо ставитися до членів родини та представників іншої статі; розуміти значення життя як найвищої цінності.
    - 2.2.1.3. Оволодіння учнями знаннями щодо створення та розвитку щасливої сім'ї, джерелом якої є любов.
    - 2.2.1.4. Розвиток навичок взаємодії в сім'ї, колективі, суспільстві через активне спілкування із соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, співпереживання і солідарності з іншими людьми.
    - 2.2.1.5. Оволодіння учнями знаннями з сімейної педагогіки щодо ефективного і відповідального батьківства.
    - 2.2.1.6. Формування вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях майбутнього сімейного життя.
    - 2.2.1.7. Підготовка молоді до сімейного життя, статевого виховання в нерозривному зв'язку з моральним вихованням.
    - 2.2.1.8. Опанування учнями базових знань з біоетики, що стосуються питань статевого життя, сім'ї та батьківства.
    - 2.2.1.10. Формування в учнів мотивації щодо дбайливого ставлення до свого життя і життя оточуючих людей, родини, здорового способу життя.
    - 2.2.1.11. Застосування інтерактивних технологій навчання, що забезпечують індивідуалізацію сприйняття, активну участь кожного учня і групову взаємодію.
    - 2.2.1.12. Організації комунікативного спілкування, застосування в освітньому процесі ігрових методів, елементів дискусії, методу проєктів, які є ефективними засобами розвитку особистості,

її якостей.

2.2.13. Забезпечення змістових зв'язків курсу «Основи сім'ї» з навчальним матеріалом інших предметів («Біологія», «Основи здоров'я», «Правознавство», «Людина і світ» тощо).

2.2.14. Співпраці вчителя з батьками, батьків з дітьми.

3. Розвивальний аспект програми

3.1. Розвивальний аспект цієї програми полягає у формуванні досвіду життєдіяльності учнів, розвитку загальнонавчальних (організаційних, загальнопізнавальних, діагностичних) умінь; моделюванні поведінки в різних життєвих ситуаціях; пізнанні учнями своїх прав, можливостей і обов'язків.

3.2. Навчально-пізнавальний процес рекомендується базувати на компетентнісно орієнтованих завданнях з використанням сучасних освітніх технологій. Поряд із фронтальними та індивідуальними формами роботи варто залучати учнів до групової роботи, застосовувати інноваційні методики, інформаційно-комунікаційні засоби, ресурси мережі Інтернет.

3.3. Найважливіше виховне спрямування програми «Основи сім'ї» – формування в учнів загальнолюдських та національних цінностей українського народу, таких як родинність, батьківство, соціальна справедливість, первинність духовного щодо матеріального, людинолюбство, працелюбство, патріотизм, взаємоповага тощо.

3.4. Програма «Основи сім'ї» має допомогти учням збагнути сутність та цінність шлюбу, сім'ї, батьківства, подружніх і батьківсько-дитячих відносин, розкрити можливості й передумови для реалізації ними своїх прагнень та інтересів у житті.

3.5. Добір змісту програми «Основи сім'ї» та його структурування визначаються поєднанням загальнодидактичних (науковості, наступності, доступності, зв'язку з практичною діяльністю тощо) та біоетичних принципів (єдність свободи і відповідальності, збереження і процвітання життя, універсальності тощо) з орієнтованістю на позитивні соціальні дії, відповідністю цінностей українського суспільства особистісній формі їх існування.

3.6. Робота з учнівською молоддю щодо підготовки її до сімейного життя та батьківства повинна здійснюватися на всіх етапах вікового розвитку особистості, у системі загальних проблем виховання, за основними напрямками: загальносоціальний, морально-етичний, духовний, психологічний, фізіолого-гігієнічний, педагогічний, правовий та господарсько-економічний.

3.7. Структура програми «Основи сім'ї» інтегровано навчальний матеріал різних наук: біології, медицини, соціології, правознавства, етики (християнської етики), соціальної психології, культурології, економіки, педагогіки тощо.

3.8. Практичні роботи, зазначені в програмі, виконуються учнями в практично-дієвій формі під час опрацювання відповідної теми. Темі проєктів та їхні назви, запропоновані у програмі, можуть бути змінені на розсуд учителя, але повинні відповідати навчальним завданням відповідного розділу програми.

4. Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин

4.1. Навчальні години для 10 класу:

№ п/п	Назви розділів, теми	К-сть годин
Вступ		2
1	Сім'я – основа суспільства	1
2	Основи сім'ї. Загальна ситуація в Україні	1
Розділ 1. Я		15
ПІДРОЗДІЛ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ		8
1.1	Хто я? Моя ідентичність	1
1.2	Ціннісне формування особистості	1

1.3	Що впливає на прийняття людиною рішення в житті?	1
1.4	Відчуття людини бути потрібною	1
1.5	Основи сім'ї. Любов	1
1.6	Основи сім'ї. Довіра, вірність, чесність	1
1.7	Прощення – питання вибору чи настрою?	1
1.8	Аспекти прощення	1
ПІДРОЗДІЛ БІОЕТИКА (вибране)		7
1.9	Особливості функціонування статевої системи чоловіка і жінки	1
1.10	Плідність подружньої пари. Методи розпізнавання плідності	1
1.1	Процес зародження життя. Внутрішньоутробний період розвитку дитини	1
1.1	Розвиток дитини в лоні матері	1
1.1	Контрацепція чи відповідальність?	1
1.1	Що таке аборт та постабортний синдром?	1
1.1	Підсумок розділу1	1
РОЗДІЛ 2. Я і ти		18
2.1	Гідний партнер – знайти чи стати?	1
2.2	Любов чи закоханість?	1
2.3	Роль почуттів та емоцій у спілкуванні	1
2.4	Мистецтво спілкування. Діалог	1
2.5	Уникнення та вирішення конфліктів	1
2.6	Взаємне пізнання	2
2.7	Світоглядні орієнтири пари	1
2.8	Зрілість людини	4
2.9	Етико-психологічна готовність до вступу в шлюб. Емоційна підтримка в сім'ї. Поради щасливій сім'ї	1
2.10	Ревнощі	1
2.1	Шлюб. Види шлюбів	2
2.1	Мій проект життя в стосунках	1
2.1	Підсумок розділу 2	1
Разом		35 од

4.2. Навчальні години для 11 класу.

№ п/п	Назви розділів, теми	К-сть годин

Розділ 3. МИ І ДІТИ		18
ПІДРОЗДІЛ СТАН БАТЬКІВСТВА		6
3.1	Стосунки з батьками	2
3.2	Сучасні виклики, факти і наслідки	1
3.3	Передумови успішного батьківства та перешкоди на шляху до нього	1
3.4	Свідомий погляд у минуле	1
3.5	Типові помилки батьків у вихованні	1
ПІДРОЗДІЛ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ		12
3.6	Час із дітьми	1
3.7	Постійність у вихованні	1
3.8	Пізнання внутрішнього світу дитини	1
3.9	Безпека і турбота	1
3.10	Любов між батьками	1
3.11	Важливість слухання	1
3.12	Формування світогляду та духовний розвиток. Базові духовно-моральні цінності	1
3.13	Основи працьовитості	1
3.14	Формування відповідальності. Зрілість	1
3.15	Допомога дружини в питаннях виховання дітей	1
3.16	Типи виховання	1
3.17	Підсумок розділу 3	1
Розділ 4. СВІТ НАВКОЛО НАС		17
4.1	Творення добра	1

5. Характеристика матеріально-технічного забезпечення програми

5.1. Придбання обладнання (ксерокс, комп'ютери, принтер, цифрова фотокамера, мультимедійний проектор, інтерактивна панель (мультиборд) тощо .

5.2. Придбання навчально-методичних комплектів підручників та робочих зошитів для учнів 10 – 11 кл. та вчителів.

5.3. Фінансування програми здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, а також інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

6.Здійснення моніторингу та підготовка звітів (проміжних звітів) про результати впровадження програми в громаді

6.1. Відповідальний виконавець щороку здійснює обґрунтовану оцінку результатів впровадження програми в громаді та у разі потреби розробляє пропозиції чи рекомендації щодо її ефективності.

6.2. Відповідальний виконавець за підсумками моніторингу програми готує інформацію про результати впровадження управлінню освіти і науки Тернопільської міської ради.

7.Результати, які очікуються від реалізації програми (якісні)

7.1. Результати програми забезпечать особистісний розвиток школярів, формування в них життєвої, соціальної, громадянської компетентній з питань шлюбу, сім'ї та відповідального батьківства, забезпечить відпрацювання навичок щодо розв'язування ситуаційних проблем, налагодження комунікаційних стосунків з родиною та друзями, формуванню цінностей міцної родини, забезпечить підготовку до сімейного життя, забезпечить підвищення престижу сім'ї та утвердження пріоритетності сімейних цінностей.

Керівник відділу освіти   Тетяна Добенька

Додаток до рішення сесії
№2731 від 02.09.2024р.

ПОРЯДОК впровадження Програми «Основи сім'ї»

для закладів загальної середньої та професійно-технічної освіти (10–11 класи)

1. Загальні положення

1.1. Цей Порядок визначає мету, завдання, порядок організації та етапи впровадження програми «Основи сім'ї» для закладів загальної середньої освіти (10-11 класи) Скалатської міської ради .

1.2. Цей Порядок розроблений у відповідь на актуальну потребу сучасної молоді людини до особистісного розвитку, формування життєвої, соціальної, громадянської компетентностей з питань шлюбу, сім'ї та батьківства.

1.3. Програма «Основи сім'ї» може реалізуватися як курс за вибором, факультатив у закладах загальної середньої освіти, в гуртковій роботі, за рахунок класних годин, годин психолога.

1.4. Загальний обсяг навчального часу становить 70 годин по 1 год. в тиждень (10 кл.-35 год.; 11 кл. – 35 год.). Кількість годин на вивчення кожної теми вчителі можуть визначати самостійно, враховуючи підготовленість класу та вікові особливості.

1.5. Відповідальний виконавець за впровадження програми в громаді – відділ освіти Скалатської міської ради.

2. Мета, завдання програми

- 2.1. Основною метою програми «Основи сім'ї» є особистісний розвиток учнів, формування в них життєвої, соціальної, громадянської компетентностей з питань шлюбу, сім'ї та батьківства; підвищення цінності любові як базового почуття, що сприяє розбудові гармонійних сімейних (чоловічо-жіночих і дитячо-батьківських) стосунків.
- 2.2. Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких завдань:
  - 2.2.1. Формування життєвих, соціальних, громадянських компетентностей учнів у їх ціннісному ставленні до шлюбу, подружнього життя, батьківства.
  - 2.2.2. Актуалізація потреби в самовдосконаленні й розвитку особистісних якостей, необхідних для майбутнього сімейного життя.
  - 2.2.3. Виховання соціально активної особистості, здатної шанобливо ставитися до членів родини та представників іншої статі; розуміти значення життя як найвищої цінності.
  - 2.2.4. Оволодіння учнями знаннями щодо створення та розвитку щасливої сім'ї, джерелом якої є любов.
  - 2.2.5. Розвиток навичок взаємодії в сім'ї, колективі, суспільстві через активне спілкування із соціальним оточенням, накопичення досвіду комунікативної діяльності, співпереживання і солідарності з іншими людьми.
  - 2.2.6. Оволодіння учнями знаннями з сімейної педагогіки щодо ефективного і відповідального батьківства.
  - 2.2.7. Формування вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях майбутнього сімейного життя.
  - 2.2.8. Підготовка молоді до сімейного життя, статеве виховання в нерозривному зв'язку з моральним вихованням.
  - 2.2.9. Опанування учнями базових знань з біоетики, що стосуються питань статевого життя, сім'ї та батьківства.
  - 2.2.10. Формування в учнів мотивації щодо дбайливого ставлення до свого життя і життя оточуючих людей, родини, здорового способу життя.
  - 2.2.11. Застосування інтерактивних технологій навчання, що забезпечують індивідуалізацію сприйняття, активну участь кожного учня і групову взаємодію.
  - 2.2.12. Організації комунікативного спілкування, застосування в освітньому процесі ігрових методів, елементів дискусії, методу проєктів, які є ефективними засобами розвитку особистості, її якостей.
  - 2.2.13. Забезпечення змістових зв'язків курсу «Основи сім'ї» з навчальним матеріалом інших предметів («Біологія», «Основи здоров'я», «Правознавство», «Людина і світ» тощо).
  - 2.2.14. Співпраці вчителя з батьками, батьків з дітьми.

5. Розвивальний аспект програми

- 3.1. Розвивальний аспект цієї програми полягає у формуванні досвіду життєдіяльності учнів, розвитку загальнонавчальних (організаційних, загальнопізнавальних, діагностичних) умінь; моделюванні поведінки в різних життєвих ситуаціях; пізнанні учнями своїх прав, можливостей і обов'язків.
- 3.2. Навчально-пізнавальний процес рекомендується базувати на компетентісно орієнтованих завданнях з використанням сучасних освітніх технологій. Поряд із фронтальними та індивідуальними формами роботи варто залучати учнів до групової роботи, застосовувати інноваційні методики, інформаційно-комунікаційні засоби, ресурси мережі Інтернет.
- 3.3. Найважливіше виховне спрямування програми «Основи сім'ї» – формування в учнів загальнолюдських та національних цінностей українського народу, таких як родинність, батьківство, соціальна справедливість, первинність духовного щодо матеріального, людинолюбство, працелюбство, патріотизм, взаємоповага тощо.
- 3.4. Програма «Основи сім'ї» має допомогти учням збагнути сутність та цінність шлюбу, сім'ї, батьківства, подружніх і батьківсько-дитячих відносин, розкрити можливості й передумови для реалізації ними своїх прагнень та інтересів у житті.

3.5. Добір змісту програми «Основи сім'ї» та його структурування визначаються поєднанням загальнодидактичних (науковості, наступності, доступності, зв'язку з практичною діяльністю тощо) та біоетичних принципів (єдність свободи і відповідальності, збереження і процвітання життя, універсальності тощо) з орієнтованістю на позитивні соціальні дії, відповідністю цінностей українського суспільства особистісній формі їх існування.

3.6. Робота з учнівською молоддю щодо підготовки її до сімейного життя та батьківства повинна здійснюватися на всіх етапах вікового розвитку особистості, у системі загальних проблем виховання, за основними напрямками: загальносоціальний, морально-етичний, духовний, психологічний, фізіолого-гігієнічний, педагогічний, правовий та господарсько-економічний.

3.7. Структура програми «Основи сім'ї» інтегровано навчальний матеріал різних наук: біології, медицини, соціології, правознавства, етики (християнської етики), соціальної психології, культурології, економіки, педагогіки тощо.

3.8. Практичні роботи, зазначені в програмі, виконуються учнями в практично-дієвій формі під час опрацювання відповідної теми. Темі проєктів та їхні назви, запропоновані у програмі, можуть бути змінені на розсуд учителя, але повинні відповідати навчальним завданням відповідного розділу програми.

6. Орієнтовна сітка розподілу навчальних годин

4.1. Навчальні години для 10 класу:

№ п/п	Назви розділів, теми	К- сть годин
Вступ		2
1	Сім'я – основа суспільства	1
2	Основи сім'ї. Загальна ситуація в Україні	1
Розділ 1. Я		15
ПІДРОЗДІЛ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ		8
1.1	Хто я? Моя ідентичність	1
1.2	Ціннісне формування особистості	1
1.3	Що впливає на прийняття людиною рішення в житті?	1
1.4	Відчуття людини бути потрібною	1
1.5	Основи сім'ї. Любов	1
1.6	Основи сім'ї. Довіра, вірність, чесність	1
1.7	Прощення – питання вибору чи настрою?	1
1.8	Аспекти прощення	1
ПІДРОЗДІЛ БІОЕТИКА (вибране)		7
1.9	Особливості функціонування статевої системи чоловіка і жінки	1
1.10	Плідність подружньої пари. Методи розпізнавання плідності	1
1.11	Процес зародження життя. Внутрішньоутробний період розвитку дитини	1
1.12	Розвиток дитини в лоні матері	1

1.13	Контрацепція чи відповідальність?	1
1.14	Що таке аборт та постабортний синдром?	1
1.15	Підсумок розділу1	1
РОЗДІЛ 2. Я і ти		18
2.1	Гідний партнер – знайти чи стати?	1
2.2	Любов чи закоханість?	1
2.3	Роль почуттів та емоцій у спілкуванні	1
2.4	Мистецтво спілкування. Діалог	1
2.5	Уникнення та вирішення конфліктів	1
2.6	Взаємне пізнання	2
2.7	Світоглядні орієнтири пари	1
2.8	Зрілість людини	4
2.9	Етико-психологічна готовність до вступу в шлюб. Емоційна підтримка в сім'ї. Поради щасливій сім'ї	1
2.10	Ревнощі	1
2.11	Шлюб. Види шлюбів	2
2.12	Мій проект життя в стосунках	1
2.13	Підсумок розділу 2	1
	Разом	35 год

6.2. Навчальні години для 11 класу.

№ п/п	Назви розділів, теми	К-сть годин
Розділ 3. МИ І ДІТИ		18
ПІДРОЗДІЛ СТАН БАТЬКІВСТВА		6
3.1	Стосунки з батьками	2
3.2	Сучасні виклики, факти і наслідки	1
3.3	Передумови успішного батьківства та перешкоди на шляху до нього	1
3.4	Свідомий погляд у минуле	1

3.5	Типові помилки батьків у вихованні	1
ПІДРОЗДІЛ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ		12
3.6	Час із дітьми	1
3.7	Постійність у вихованні	1
3.8	Пізнання внутрішнього світу дитини	1
3.9	Безпека і турбота	1
3.10	Любов між батьками	1
3.11	Важливість слухання	1
3.12	Формування світогляду та духовний розвиток. Базові духовно-моральні цінності	1
3.13	Основи працьовитості	1
3.14	Формування відповідальності. Зрілість	1
3.15	Допомога дружини в питаннях виховання дітей	1
3.16	Типи виховання	1
3.17	Підсумок розділу 3	1
Розділ 4. СВІТ НАВКОЛО НАС		17
4.1	Творення добра	1

5. Характеристика матеріально-технічного забезпечення програми

- 5.1. Придбання обладнання (ксерокс, комп'ютери, принтер, цифрова фотокамера, мультимедійний проектор, інтерактивна панель (мультиборд) тощо .
- 5.2. Придбання навчально-методичних комплектів підручників та робочих зошитів для учнів 10 – 11 кл. та вчителів.
- 5.3. Фінансування програми здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету, а також інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

6.Здійснення моніторингу та підготовка звітів (проміжних звітів) про результати впровадження програми в громаді

- 6.1. Відповідальний виконавець щороку здійснює обґрунтовану оцінку результатів впровадження програми в громаді та у разі потреби розробляє пропозиції чи рекомендації щодо її ефективності.
- 6.2. Відповідальний виконавець за підсумками моніторингу програми готує інформацію про результати впровадження управлінню освіти і науки Тернопільської міської ради.

7.Результати, які очікуються від реалізації програми (якісні)

7.1. Результати програми забезпечать особистісний розвиток школярів, формування в них життєвої, соціальної, громадянської компетентній з питань шлюбу, сім'ї та відповідального батьківства, забезпечить відпрацювання навичок щодо розв'язування ситуаційних проблем, налагодження комунікаційних стосунків з родиною та друзями, формуванню цінностей міцної родини, забезпечить підготовку до сімейного життя, забезпечить підвищення престижу сім'ї та утвердження пріоритетності сімейних цінностей.